

Թիւնը ըսելով՝ խօսքդ կը կտրէ . Բ. տանկ չէ, սխալ միտքդ պահեր ես, բուն պատմութիւնը իմ քովս է : Հետդ խօսելու ատենը՝ Թեւեդ կը բռնէ, կը ցնցէ, կը մշտէ . կարծես որ Թեւդ պիտոր հասկընայ ըսածները : Թե որ ոտքի վրայ զքեզ խօսքի բռնէ, անանկ քիթդ բերանդ կը մտնէ, մէյմը խօսելով՝ մէյմը զքեզ դէպ 'ի ետե հրելով, որ սրահին ծայրը՝ պատին կը հասնիս, ու դեռ ինքը կը հրէ : Ս'իշտ ալ ստորակէտով շունչ կ'առնէ, որ չըլլայ Թե դու սկսիս խօսելու . սկսիս նէ՛ ալ՝ ինք իր խօսքը առաջ կը տանի, բերանն ու ականջը միատեղ կը գործածէ : Իսկ Թե որ սխտոր ալ կերած ըլլայ, հոտէն չես դիմանար . մտածել չկայ որ ընկերուէ առջի պարտքն է՝ ու բիշին որ և իցէ նեղութի մը չտալ, որ է բուն քաղաքավարութիւն էութիւնը : Խօսքը հայերէն սկսի նէ՛ տաճկերէն կը լմնցընէ, տաճկերէն սկսի նէ՛ հայերէն . յանկարծ միտքը դայ նէ, երգել ալ կը սկսի : (Յօրանջելու ըլլայ՝ ձայնը բոլոր դրացիները կը լսեն . փռնգալու ըլլայ՝ տունը կը սարսի, Թեքերը չորս դին կ'անձրեւեն : Թե որ խիստ անկիրթներէն չէ, ու Թաշկինակ կը գործածէ, խնչելէն ետքը Թաշկինակին մէջը աղէկ զննութի մը կ'ընէ քեզն ելածին վրայ . կամ Թաշկինակին մէյմը մէկ երեսը՝ մէյմը մէկալ երեսը քիթը սրբելով, երբոր Թաշկինակը առջիդ կը տարածէ՝ պըժ գալի Թատրոն մը կը բացուի աչքիդ առջևը :

Ս'երջապէս անկիրթ մարդուն մէկ հատիկ ախորժեղի ըրած բանն է՝ Ս'ընաք բարով ըսելը . անիկայ ալ շատ անգամ չըսած՝ կ'առնէ կը քալէ : Բ. սանկ անկիրթ մարդկանց բանակաւնութիւնը վրանուն վերցընելու ըլլաս նէ, անասուններէն խիստ քիչ տարբերութիւն կ'ունենան : Երանի Թե չգտնուէին մեր ազգին մէջն ալ ասանկներ, ու աս նկարագիրը մտքէ ձևացուցած ըլլար և ոչ կենդանագիր :

*

ԽԵԼԱՅԻ ԽՕՍՔԵՐ ՈՒ
ԶՈՒՄԻՃԱԼԻ ԴԻՊՈՒՍԵՆԵՐ

Պաշտօնի քաղաքագիտութեան :

ՍԱՌՄՈՆ ԹԵԼ կը պարծենայ եղեր ըսելով Թե Ես Սասինին ոտանաւորներուն պէս ոտանաւոր չինելու գաղտնիքը գիտեմ : Բնոյ քահանան աս Թեթեամտութեանը չգիմանալով, հետագայ վերտառութիւնը շարագրեր է .

Ճանրադանգաղդ այդ Մառմնութիւն
Որ ոչ խօսի, այլ կակաղէ,
Կոյր, և կամի զնրկարս գատել,
Խուլ, և զքնարից ձայնս յերազէ .
Այդ հետեակ այդ ձառագէտ
Ծիծաղական առեալ դիմակ,
Գաղտնիս, ասէ՛, ես քաջ գիտեմ
Տաղ Ռասինեայ գրել հանգուակ :
Այո, գաղտնեայ չիք իբր ըզգա
Հաւատարիմ աւանգապահ :

Ս'ըղադրանք :

ՇԱՏ կը սխալի խելացի մարդը՝ Թե որ միտքը դնէ Թե իր գործքերը կամ գրուածքը մեղադրութենէ ազատ պիտի մնան . ու մեղադրանք լսելով նեղանայ նէ, ըսել է Թե տկար մարդ է : Տուրքը կամ մաքսը պիտի վճարուի առանց ուրախութե և առանց տրտմութեան . և ահա մեղադրանքն ալ տուրք մըն է որ նախանձոտը արդիւնաւորէն կը պահանջէ :

(ՍԹԵՐՆ)

Ի ափլաս գաղղիացի մատենագիրը (Երկրաչափը չէ) օր մը Փարիզու Թաւալորական պարտեզին մէջ կը քալէր, ձեռքն ալ տետրակ մը բռնած կը կարդար ու մէկգիւն կը նեղանար կը սրդողէր ինքնիրեն : Ս'էյմըն ալ տեսնէ որ մէկը ետեւէն իր անունը կուտայ . կը դառնայ կը նայի որ Խոնթընէն է, որ իր հօրը տեղը դրած էր, ու շատ կը սիրէ եղեր . « Եղէկ հանդիպեցանք, հայրիկ, կ'ըսէ Ի ափ-

լաս . նայէ , իրաւունք ունիմ հիմա սրդողելու թէ չէ : Դեռ հազիւ վեցերորդ անգամն է որ իմ Սէնթիէ աշափեալ անունով ողբերգութիւնս կը ձեւացընեն թատրոնին մէջ , ու տես թէ ինչ անձոռնի գրքոյկ հաներ են ինծի դէմ : — Ետ ալ սրդողելու բան է որդեակ , կ'ըսէ Գոնթընէլ . ուրեմն ինչո՞ւ համար ելար լաւ բան գրեցիր . տուր ինծի ձեռքդ , եկուր տունս երթանք , : Տանը դռնէն ներս մտածին պէս՝ կը կանչէ իր ծառան , « Ե ուտ գնա իմ մեծ սնտուկիս բանիւքները բեր , » կ'ըսէ : Սնտուկը ահագին պապենական հին բան մըն է եղեր՝ սրահին գրեթէ բոլոր մէկ կողմը բռնած : Արբերէ ծառան բանիւքներու կապոց մը , կը բանայ սնտուկը . Լափլասը կը նայի կը տեսնէ որ սնտուկին ինչուան բերանը լեցուն գրքոյկներ են՝ ամէն տեսակ մեծութեամբ ու գոյներով . « Եհ , կ'ըսէ Գոնթընէլ , ասոնք բոլոր ան գրուածքներուն մէկ մասն են՝ որ իմ գրքերուս ու ինծի դէմ գրուած են ինչուան հիմա . բայց բան մըն ալ ըսեմքեզի որ աւելի զարմանաս . հաւատա որ ասոնց մէկն ալ չեմ բացած ու չեմ կարդացած : — Ենչ կ'ըսես . և ո՞չ մէկը : — Եւ ո՞չ մէկը , սիրելի . ինչո՞ւ ըսես նէ , ես պզտիկուց 'ի վեր ինքիւրենս կ'ըսէի թէ Կամ շիտակ է ասոնց քննաբանութիւնը կամ ծուռ . թէ որ շիտակ է , բարեկամներս ինծի կ'իմացընեն , ու ինծի խրատ կ'ըլլայ . չէ , թէ որ ծուռ են՝ ինչո՞ւ փութեղը կարդամ , սրդողիմ , ու իմ հանդրստութիւնս կորսընցընեմ : Դուն ալ ասանկ ըրէ որդեակ , ու գիտցիր որ աղէկ կ'ըլլայ , » :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Նին գրառներու վրայ ընդհանուր պեղեկոտի :

ԴՐԱՄԱԳԻՏՈՒԹԵԱՄԲ Ճանչցուած է որ ստակ կոխելը կամ տպելը Բըրիտոսէ 700 տարի առաջ սկսած է . անկէ առաջ թէպէտ արծաթէ ըսելով դրամ կամ ստակ կ'իմանային , բայց կ'երևնայ թէ մասնաւոր կշեռքով կամ ծանրութեամբ անձեւ արծաթներ եղած են ան ստակները , ինչպէս Լքրահամու և Սովսիսի ատեններուն Սիկը ըսուած դրամները : Սողոմոնի և Դաւթի ատեններէն դրամ չէ գտնուած . արեւելք աս թագաւորներուն դրամներն որ կը յիշեն՝ իբր թէ գտնուած ըլլան՝ անհիմն խօսքեր են : Լմենէն հիներն են Եթովպականացի , Պարսից և Յունաց դրամները : Հաւանական կարծիք է թէ դրամահատութիւնը՝ այսինքն դրամ կոխելու արհեստը Յոյք սկսած ըլլան , և իրենց համրանքի ստղկին Բաբելոնի կ'ըսեն եղեր . անկից առնելով մենք ալ դրամ , դրամ և դրամք բառերը կը գործածենք , ուրիշ շատ ազգեր ալ թէ իբրեւ դրամի և թէ կշեռքի անուն նոյնը կը բանեցընեն , ինչպէս Տաճկաստան ալ Բիլէճ բառը սովորական է , և Յունաց Բաբելոն դրամին կշեռքին համեմատ է :

Նին դրամները ճանչնալու և մեկնելու ուսումնական հետաքրքրութիւնը Եւրոպայի մէջ քանի դնաց շատցաւ , նոր և օգտակար արուեստ մը եղաւ ու հին պատմութեանց և հին աշխարհագրութեան մութ տեղուանքը հասկընալու համար դրամներէն շատ լոյս ծագելուն՝ մասնաւոր գիտութիւն մը ձեւացաւ , ծաղկեցաւ , ու ինչուան հիմայ խիստ շատ գրքեր ալ տպուեցան և օրէ օր կը տպուին հին դրամոց վրայ :